

Hoe Tilburg uitgroeide tot neurochirurgisch centrum

Driekwart eeuw geleden ging de eerste hersenchirurg in Tilburg aan het werk. Volgend jaar betreft de afdeling neurochirurgie de bovenste verdiepingen van de nieuwbouw van het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis (ETZ). Een portret van een afdeling die groot werd door lef.

Hein Eikenaar
Tilburg

Wat doen jullie nu precies? Neurochirurg Geert-Jan Rutten kauwt even op de vraag. Je zou als antwoord verwachten: 'Wij opereren in hersenen'. Maar hij zegt: „We zoeken altijd naar een balans. Aan de ene kant wil je de afwijking of de ziekte zo goed mogelijk behandelen. Aan de andere kant moet je dat zo veilig mogelijk doen. Dat is een moeilijk evenwicht.”

Rutten verduidelijkt: „Als jij een hersentumor hebt, moeten we dan 90 procent weghalen? Of moeten we 100 procent of nog meer weghalen om jou langer te laten leven? Maar tegelijkertijd willen we je ook blijven laten functioneren in je dagelijks leven en het niet slechter maken. Ja, die balans, die speelt altijd door ons hele vak heen.”

Opening in 1951

Dat vak kent in Tilburg inmiddels een geschiedenis van 75 jaar. In juni 1951 vond de officiële opening plaats van de eerste neurochirurgische afdeling in Zuid-Nederland, dat was destijds het Sint Elisabeth Ziekenhuis. De bekende dr. Chel de Groot ging er als eerste hersenchirurg aan de slag.

Waar neurochirurgie vaak verbonden is aan een academisch ziekenhuis, dat nauw samenwerkt met een universiteit voor wetenschappelijk onderzoek, is dat bij het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis (ETZ) niet het geval. „Terwijl wij hier dezelfde zorg leveren, op hoog niveau”, vult zijn collega Paul Depauw aan. Hij werkt al ruim 20 jaar als hersenchirurg in Tilburg. Rutten negentien jaar.

Wat veel mensen vermoedelijk

▲ Neurochirurg Paul Depauw doet een kijkoperatie in de rug van een patiënt. „We doen in totaal zo'n 5000 behandelingen per jaar.” FOTO MEDISCHE FOTOGRAFIE ETZ

niet weten, is dat de ETZ-neurochirurgen ook in andere Brabantse ziekenhuizen behandelingen uitvoeren. „De zorg zo dicht mogelijk bij de patiënt.”

Gaat het om complexe operaties in het centraal zenuwstelsel – in de hersenen of het ruggenmerg – dan gebeurt dit altijd in Tilburg. Depauw: „We doen in totaal zo'n 5000 behandelingen per jaar.”

Dat betekent veel werk maar ook het behoud van 'handvaardigheid', zegt hij. Depauw vergelijkt het met een sporter. „Een sporter die vaak wedstrijden wil spelen, moet trainen. Wij trainen en we spelen ook wedstrijden.”

Gemiddeld opereren ze twee tot drie dagen per week. En dat varieert van zeven rug- of nekoperaties per dag tot een operatie aan het hoofd. Die duurt een hele dag. Het is niet ongebruikelijk om zo'n complexe operatie met meerdere chirurgen te doen, zegt Rutten. „Wij hebben een vak waarin zeldzame dingen voorkomen. Om die expertise te behouden wil je dat delen in je groep.”

Wie 75 jaar neurochirurgie in Tilburg tegen het licht houdt, ziet een rode lijn. Zoals Depauw het omschrijft: „We durven onze nek uit te steken voor behandelingen waarvan wij denken dat die heel veelbelovend zijn.”

Hij pakt er een foto bij van 12 ja-

nuari 1994: de eerste operatie met neuronavigatie in Nederland, uitgevoerd in het ETZ, en ontwikkeld in samenwerking met Philips.

Tot op de millimeter

Voor het eerst werden beelden van een hersenscan gebruikt die de chirurg als een soort TomTom tot op de millimeter nauwkeurig hielpen bij het opereren. Tegenwoordig worden alle hersenoperaties met neuronavigatie gedaan, destijds was het een Tilburgse primeur.

Depauw: „Tot die tijd moesten neurochirurgen aan de hand van anatomische structuren van het hoofd terugrekenen waar ze het luikje maakten om bijvoorbeeld een gezwel te opereren.”

Zo zijn er meer grote innovaties waarbij de neurochirurgen in het ETZ voorop liepen. Bijvoorbeeld

de behandeling van vaatproblemen in de hersenen via de lies, in samenwerking met de neuroradiologen die gespecialiseerd zijn in hersenscans.

Samen met neurologen werd de diepe hersenstimulatie opgestart. Hierbij krijgt een patiënt met de ziekte van Parkinson twee elektroden in zijn hoofd. Die zijn verbonden met een kastje onder zijn sleutelbeen. Het remt de verschijnselen die bij de ziekte horen, zoals spierverstijving en trillen.

En 24 jaar geleden opende het eerste Gamma Knife centrum van Nederland in Tilburg. Het Gamma Knife is een 'supersonisch bestralingssmes' waarmee artsen ingrepen in de hersenen doen zonder dat er in de patiënt wordt gesneden.

'Wat betekent dit voor mijn leven?'

Waar innovaties vroeger vooral zichtbaar waren in nieuwe apparatuur en operatietechnieken, verschuift de vernieuwing nu naar iets anders: beter voorspellen wat een behandeling betekent voor het leven van een patiënt.

Zo doet het ETZ in samenwerking met Tilburg University en de TU Eindhoven met behulp van kunstmatige intelligentie (AI) al langer onderzoek naar het verloop van tumoren. Zo kunnen de

neurochirurgen vrij nauwkeurig voorspellen of een tumor gaat groeien of niet.

Vorig jaar is een vervolgonderzoek gestart om te kijken of AI kan voorspellen of een hersentumor het best met een risicovolle operatie of met een bestraling kan worden behandeld. En wat dan de gevolgen zijn voor spraak, geheugen en beweging van een patiënt.

Skyline van Tilburg

Rutten, die onlangs ook is aangesteld als hoogleraar aan de TU Eindhoven: „Stel, jij komt bij mij op het spreekuur omdat je iets in je hoofd hebt wat er niet hoort. Dan wil jij horen: we gaan het er op die of die manier uithalen. Maar jij wilt ook weten: wat betekent het voor mijn leven? Kan ik weer terug naar mijn werk? Dat blijkt heel ingewikkeld, dat willen we in de toekomst beter kunnen voorspellen.”

Die toekomst gaan de neurochirurgen op een mooie plek voortzetten: met uitzicht op de skyline van Tilburg. Want de afdeling betreft de bovenste verdieping van de nieuwbouw op locatie Elisabeth. Die wordt in de loop van volgend jaar opgeleverd. Depauw met een knipoog: „Van daaruit kunnen we onze buitenpraktijken in Breda, Eindhoven en Den Bosch zelfs zien liggen.”

Een sporter die vaak wedstrijden wil spelen, moet trainen. Wij trainen en we spelen ook wedstrijden

– Paul Depauw
Neurochirurg ETZ